

DICCIONARIS DE DICCIONARIS O TRESORS LEXICOGRÀFICS*

M. Isabel GUARDIOLA SAVALL
Universitat d'Alacant

1. EL TERME *TRESOR*

El terme *tesor* presenta en lexicografia diverses aplicacions.¹ En el Renaixement, aquests tipus d'obres feien referència a diccionaris monolingües molt extensos, amb una gran quantitat de cites d'autors que avalaven l'ús dels mots, com ara el *Tesoro de la lengua castellana o española* (1611) de Sebastián de Covarrubias. Aquesta designació compartida amb la de *gazofilaci* no tardà a aplicar-se a diccionaris multilingües, també amples de contingut. En el cas del català, trobem, per exemple, el *Iesus Thesaurus Puerilis* (1575) d'Onofre Pou i, posteriorment, el *Gazophylacium* (1696) de Joan Lacavalleria, ambdós repertoris bilingües i lligats a l'ensenyament del llatí.

A hores d'ara, la denominació ha pres dos sentits paral·lels que, en qualsevol cas, fan referència igualment a la grandària i l'exhaustivitat de les dades que s'hi contenen. D'una banda, es pren el sentit del francès *tesor* equivalent a diccionari històric que, de manera semblant als tresors del Renaixement, ofereixen informació «no solo acerca de los vocablos existentes actualmente en la lengua, sino sobre el léxico de todos los tiempos, apoyándose para ello en textos escritos e incluso, a veces, orales. Se trata, por tanto, de un diccionario de tipo histórico y de ejemplos o citas» (Porto, 2002: 60). En l'àmbit de les llengües romàniques, hi ha, per exemple, *Lou Tresor dóu Felibrige* (1878-1886) de F. Mistral i, més moderns, el *Trésor de la Langue Française informatisé* (TLFI) i el *Tesoro della Lingua Italiana delle Origini* (TLIO), tots dos consultables en línia.² A més, hem d'esmentar també el *Middle English Dictionary* (<http://quod.lib.umich.edu/m/med/>), un

* Aquest treball s'inscriu en les tasques de l'Institut Superior d'Investigació Cooperativa IVITRA (ISIC-IVITRA: <http://www.ivitra.ua.es>, ref. ISIC/2012/022) i dels projectes competitiu PROMETEOII/2014/018 (Programa Prometeo de la Generalitat Valenciana para Grupos de Investigación de Excelencia en I+D, cofinanciado por el FEDER de la UE), FFI2015-69694-P (MINECO/FEDER), IVITRA-IEC/PT2008-S0406-MARTINES01, 2008-2010 PT2012-S04-MARTINES, IEC1-14X, IEC1-15X, IEC1-16X, IEC2-16X, GITE-09009-UA, USI-045-UA i VIGROB-125.

1. Cf. amb la descripció que en dona Azorín (2002: 217, n. 6).

2. A http://www.lexilogos.com/tesor_felibrige.htm, a <http://atilf.atilf.fr/> i a <http://tlio.ovi.cnr.it/> TLIO, respectivament.

diccionari històric de l'anglès medieval que abraça un *corpus* de textos anglesos des del 1100 al 1500. En llengua catalana, hem de considerar dos tipus d'obres precursors amb un tractament de la informació força diferent: el *Tresor de la llengua, de les tradicions i de la cultura popular de Catalunya* (1935-1947) d'Antoni Griera, elaborat amb materials provinents d'una arplega dialectal i de vocabularis d'especialitat d'arreu del territori, i el *Diccionari català-valencià-balear*, que respon millor a la definició donada adés. Tot i que no és present el terme *tesor* en el títol en el darrer, es tracta d'un diccionari històric configurat amb tècniques prèvies a la informatització i la gestió automàtica de les dades, però no per això menys genial i complet que els actuals.

Paral·lelament a aquests diccionaris històrics, que es basen en un *corpus* diacrònic de llengua, s'ha desenvolupat un altre tipus d'obra lexicogràfica: els *diccionaris de diccionaris* o *tresors lexicogràfics*. A diferència dels diccionaris històrics, aquests tresors no es basen en un *corpus* de textos qualssevol que ha de ser interpretat *a posteriori* i formulat en l'entrada i la definició corresponents a l'ús detectat. Ans al contrari, el *corpus* d'aquests tresors lexicogràfics s'ha configurat a partir d'altres reculls lèxics, que abracen tota la història d'una llengua —o d'un dialecte—, un període de temps determinat o bé un camp d'especialitat. La finalitat d'aquests diccionaris no és interpretar i donar mostres de l'ús de la llengua en context, sinó mostrar el tractament i el contingut lexicogràfic d'un mot en tots els diccionaris on apareix. Per aquest motiu considerem que podria tractar-se d'una subclasse de diccionari històric i, alhora, també instrument fonamental per a elaborar-ne.³ En aquest subgrup de tresors, el grau d'interpretació del *corpus* és mínim, però també hi existeix, ja que l'investigador ha de destriar i agrupar en els diferents articles els significats dels originals.

2. TRESORS LEXICOGRÀFICS

La primera obra d'aquest estil va ser el *Tesoro lexicográfico* (1947-1952) de Samuel Gili Gaya. Es va confeccionar seguint la manera de fer tradicional que obligava a l'anotació manual de les dades en fitxes. Al nostre parer la mancança de suport informàtic és responsable dels buits i els errors que s'hi detecten (cf. Colón, 2002); no obstant això, servirà de model per als diccionaris de diccionaris posteriors de l'àmbit hispànic. El projecte s'inicia el 1920, quan Samuel Gili Gaya va començar a reunir en paperetes els materials lèxics del Covarrubias (1611). Posteriorment, hi va anar afegint tota una sèrie de diccionaris publicats i inèdits fins a arribar als noranta-tres que s'hi contenen. La delimitació cronològica proposada entre el *Vocabulario de Romance en Latín* (1492) d'Antonio de Nebrija i el primer tom del *Diccionario de Autoridades* (1726) de la RAE implica que es deixi fora un diccionari tan important per a la història de la lexicografia espanyola com és

3. No debades, el *DCVB* aprofita el cabal lèxic de les obres lexicogràfiques anteriors com a font de la nomenclatura i les definicions. Ara bé, no abraça ni tots els diccionaris previs ni tota la informació que contenen, sinó que en fa una selecció.

l'*Universal vocabulario* (1490) d'Alonso de Palencia. A banda, no va incorporar: *a*) repertoris que es limitaven a copiar els anteriors sense aportar res de nou; *b*) diccionaris de refranys, que haurien augmentat desmesuradament el volum de l'obra; *c*) vocabularis de les llengües indígenes americanes, que haurien implicat una preparació prèvia per part dels redactors; *d*) dels plurilingües, només en fa una selecció de la part en espanyol i se'n deixa d'altres, com ara el diccionari francès-espanyol-llatí de Hornkens (1599).

La finalitat del *Tesoro* és oferir a l'especialista una història cronològica de totes les paraules i les informacions respectives que apareixen en els diccionaris del *corpus* triat. Els redactors han procurat deixar parlar els autors originals, per la qual cosa han mantingut l'ortografia original i han generat un joc de remissions, a vegades vacil·lant, de variants gràfiques o fonètiques. Malgrat aquesta voluntat de respecte als originals, no s'han inclòs els noms propis i, d'altra banda, han retallat informació enciclopèdica en els casos en què ho han considerat oportú. Malauradament, el projecte es va estroncar i només se'n van publicar quatre toms, que arriben fins a la lletra *E*.

Entre el 1966 i 1978 es va publicar a França un altre diccionari de diccionaris amb 11 volums en paper i elaborat també sense recursos informàtics: *Mots et Dictionnaires (1798-1878)*, a càrrec de Journet, Petit i Robert. Aquest tresor abraça les obres lexicogràfiques acadèmiques franceses publicades entre 1798 i 1878 i no reproduïx tampoc íntegrament els textos originals, sinó que simplement ofereix un llistat dels mots i de les diferències en el tractament de les accepcions i els exemples que s'hi contenen. Així mateix, Wooldridge (1998) esmenta la intenció de coordinar un equip de diverses universitats per a la informatització dels huit diccionaris de l'*Académie française* de 1694-1935. Actualment, es pot consultar una base de dades analítica que representa un 1 % de la totalitat dels textos d'aquests diccionaris a <http://homes.chass.utoronto.ca/~wulftric/academie/>.

Els avanços produïts en la tècnica lexicogràfica gràcies a la informàtica han ajudat en l'actualitat a la proliferació d'aquest tipus d'obres, difícils de materialitzar sense aquests recursos, com hem vist.

En l'àmbit de la lexicografia portuguesa, Dieter Messner des de la Universitat de Salzburg ha treballat més de vint anys en la confecció d'un *Dicionário dos dicionários portugueses (1562-1858)*, seguint, fonamentalment, el model de Gili Gaya (1947-1952) (cf. Messner, 2008). A hores d'ara el projecte està inacabat. A més, encara que l'autor haja declarat que publicaria un CD-Rom amb la totalitat de l'obra (cf. Cunha, 1997),⁴ només podem consultar en paper els catorze fascicles amb la lletra *a*, dos amb la *n* i uns altres per a la *h*, la *k*, la *o* i la *u*.

El projecte del *Dicionário* es va iniciar el 1994 amb uns objectius que han anat variant a mesura que ha avançat la redacció. En el primer volum l'autor declara que la intenció que el mou és la d'oferir una història de tot el lèxic portugués contingut en els seixanta-un diccionaris del seu *corpus*.⁵ Aquest material permetrà estudiar, per una ban-

4. Constatem, però, que fins el 2005 es podien fer consultes dels volums *ALA-ALG* i *U* per Internet en la pàgina ja caducada <http://www.sbg.ac.at/rom/people/prof/messner/dict/prefl.html>.

5. Des del *Hieronymi Cardosi Lamacensis Dictionarium ex Lusitanico in latinum sermonem* (1562) de Cardoso fins a la sexta edició del *Diccionario da Lingua Portuguesa* (1858) d'Antonio de Moraes Silva.

da, l'evolució de les tècniques lexicogràfiques portugueses (com i quan es feren els diccionaris, què copia i què innova cada obra); i, per una altra, l'evolució del lèxic portugués. En el seté volum afig que la seua intenció és fer un arbre genealògic de cada paraula portuguesa, cosa que li permetrà analitzar la grafia, el contingut de cada paraula, la manera de treballar dels lexicògrafs i la seua ideologia. El destinatari, per tant, és un especialista en matèria lingüística. El 1994 edita el segon volum, però redueix el nombre d'obres: de seixanta-una a trenta-sis, perquè s'ha adonat, com ho féu també Gili Gaya, que algunes no aporten cap novetat per al coneixement del lèxic portugués. L'única informació pertinent que ofereixen se centra en l'estudi de l'estructura de les entrades i el procés d'aprofitament de les obres precedents. Com que aquestes notes es poden deduir de l'anàlisi del primer volum, ha decidit suprimir les obres que ofereixen material redundant. En les edicions successives ha anat eliminant materials també sobrers del mateix tipus que hem assenyalat. Quant a la reproducció de les dades originals, el *Dicionário dos dicionários portugueses (1562-1858)* reproduceix íntegrament tot el material contingut en els diccionaris del *corpus*. Per a oferir la consulta d'aquestes informacions, opta per ordenar-les cronològicament en articles encapçalats per un lema que segueix l'ortografia normativa del portugués del moment de l'elaboració del tresor. Només es reproduceixen les grafies antigues en cas que la paraula haja desaparegut.

La lexicografia gallega no s'ha quedat arrere. El 2000 eixia al mercat el *Diccionario de diccionarios* en CD-Rom, dirigit per Antón Santamarina. La primera edició permetia consultar la informació continguda en onze diccionaris gallecs des del segle XVIII fins al XX. En la tercera edició del 2003 ha augmentat el repertori d'obres fins a arribar a vint-i-cinc. La finalitat d'aquest *Diccionario* és oferir a un usuari qualsevol tot el lèxic del galleg que ha arrellegat en els diccionaris antics i que difícilment es troben en el mercat. Consideren que és interessant donar-lo a conèixer perquè en nombroses ocasions moltes de les paraules —formes gràfiques també— i dels sentits que s'hi contenen són obviats pels diccionaris normatius actuals, però encara es troben en la literatura. El tractament informàtic complex a què s'han sotmés tots els materials continguts en els diccionaris permet realitzar tota una sèrie de consultes diverses. En primer lloc, podem fer una consulta senzilla de tots els articles que apareixen en els diccionaris del *corpus*. Les entrades d'aquests articles reproduceixen la forma original: no s'han sotmés a cap regularització ortogràfica i, per tant, no apareixen agrupades sota cap variant més general o sota la variant ortogràfica normativa. Açò implica que hi ha moltes variants fonètiques i ortogràfiques d'un mateix mot i, com a conseqüència, que s'augmenta considerablement el volum del lèxic arrellegat (de 87.078 en la primera edició a més 345.000 en la tercera). També es poden fer unes altres consultes basades en la sinonímia, camp temàtic, refranys, exemples, citacions i referències en galleg i en castellà. Finalment, hi ha la possibilitat de fer cerques complexes en què es marca un segment d'un possible mot i ixen totes les entrades que reuneixen les característiques assenyalades. Tant les unes com les altres només permeten veure la informació diccionari a diccionari i no de manera conjunta. Per acabar, cal dir que el tractament informàtic de les dades també permet oferir a l'usuari un joc visual a través d'un codi tipogràfic i de colors. Aquest esquema facilita la lectura gairebé intuïtiva del contingut de cada article.

Pel que fa a la lexicografia espanyola, el 2007 va aparèixer després de dèsset anys de

faena el *Nuevo Tesoro lexicográfico del español (siglo XIV-1726)*, coordinat per Lidio Nieto Jiménez i Manuel Alvar Ezquerro. Ambdós es declaren hereus de l'obra que va mamprendre Gili Gaya (1947-1952), però cal dir que la superen àmpliament i situen novament la lexicografia espanyola en l'avantguarda d'aquest tipus d'obres. La informatització de les dades ha permès arregar 145 repertoris lèxics publicats i inèdits (alguns en manuscrits) que resumeixen l'activitat lexicogràfica de l'espanyol: des dels glossaris medievals, fins als diccionaris monolingües, plurilingües, alfabètics, especialitzats, etc., previs al *Diccionario de Autoridades* (1726).⁶ Tot aquest volum d'informació es resumeix en més de mig milió d'entrades diferents lematitzades. Una obra d'aquest tipus no ha estat exempta de dificultats diverses des de la tria i localització del material del *corpus*, a la disposició del material passant per la lematització de les entrades (cf. Alvar, 2009; Alvar i Nieto, 2006). La publicació només es pot consultar en 11 volums en paper i segueix una presentació semblant, si fa no fa, a la del seu predecessor.

La revolució informàtica també ha permès l'elaboració de tresors lexicogràfics de l'espanyol amb altres tècniques i altres resultats. En aquest cas, és obligat esmentar altres dos *Nuevo Tesoro lexicográfico de la lengua española (NTLE)* oferits en format electrònic per la RAE. D'una banda, el conegut com a *BusCon* inclou la consulta en línia (<http://buscon.rae.es/nttle/Srvlt/GUILoginNttle>) de tots els diccionaris acadèmics, concretament: les dues edicions del *Diccionario de Autoridades*, vint-i-una del *DRAE*, les quatre edicions del *Diccionario Manual* i el *Diccionario Histórico* publicat abans de la Guerra Civil. D'una altra, l'altre *Nuevo Tesoro* conté seixanta-sis obres, que comprenen tots els diccionaris acadèmics i els principals extraacadèmics posteriors al 1726, i és consultable en DVD-Rom. Tant en un cas com en l'altre, la informatització del material ha sigut simple. Els responsables d'aquestes edicions no han transcrit ni marcat el contingut dels diccionaris, sinó que únicament s'han escanejat les pàgines dels diccionaris que s'emmagatzemen en una base de dades d'imatges digitalitzades. Aquesta base està connectada a un programa de gestió de dades que conté els lemes registrats en els distints repertoris. Açò implica, per una banda, que només es poden fer cerques simples de paraules; per una altra, que el programa mostra la imatge de la pàgina on es troba la paraula, amb la qual cosa l'investigador ha de rellegir-la tota per trobar el mot que li interessa; i, finalment, no és possible visualitzar en la pantalla la informació de tots els diccionaris, sinó que s'ha d'anar seleccionant la informació individualment en cada diccionari.

Paral·lelament a aquests tresors lexicogràfics més o menys exhaustius d'una mateixa llengua —amb l'excepció feta del gallec i el portugués—, n'han sorgit uns altres delimitats dialectalment, temàticament i sincrònicament. El *corpus* que nodreix aquests diccionaris es basa en el buidatge de reculls lèxics, normalment estudis d'un parlar, d'obres concretes —anomenats habitualment glossaris—, diccionaris i vocabularis dialectals o d'un llenguatge d'especialitat, atlas lingüístics, etc.: «diccionarios de diccionarios, diccionarios de monografías, diccionarios de vocabularios... tesoros, al fin, de cualquier región lingüística» (Ahumada, 2000: 24). La lexicografia espanyola es presenta novament com a capdavantera en l'aplec de tots els materials lèxics disponibles de les seues varie-

6. Cal advertir, però, que tampoc arreguen tots els repertoris lèxics de l'espanyol (Alvar, 2002a i 2003). Pel que fa als reculls paremiològics també els deixen de banda, com havia fet Gili Gaya.

tats diatòpiques. A hores d'ara coneixem quatre projectes acabats de tresors dialectals de l'espanyol que toquen l'asturià, el lleonès, el canari i l'andalús, respectivament. La intenció d'aquests no és recopilar totes les paraules que es diuen en aqueixes contrades, sinó condensar en una sola obra tot el material lèxic que s'ha difós sobre les particularitats d'aquests parlars. Els materials es presenten ordenats en definicions o sentits documentats, que depenen d'una entrada normativitzada ortogràficament. Les variants fonètiques i morfològiques que consideren oportunes també es deixen i remetent a l'entrada general.

El *Diccionario de los bables de Asturias* (1989) de Jesús Neira i Mª Rosario Piñeiro és un tresor selectiu que aplega únicament el lèxic anotat en els estudis i els vocabularis elaborats seguint el criteri filològic. A més, presenta la particularitat de ser un diccionari bilingüe. Pel contrari, el *Diccionario de las hablas leonesas (León, Salamanca, Zamora)* (1993) d'Eugenio Miguélez és un poc més ampli, ja que arreplega la totalitat del lèxic de vint-i-nou vocabularis dialectals —a excepció dels temàtics i dels breus— escrits durant el segle xx. Els tresors elaborats sobre el canari i l'andalús responen millor a la definició de *tesoro dialectal*, ja que les dimensions de l'arreplega de materials són més exhaustives. El *Tesoro lexicográfico del español de Canarias* (1992) va ser elaborat entre el 1987 i el 1991 per Mª Ángeles Álvarez, Dolores Corbella i Cristóbal Corrales a partir del buidatge dels estudis lingüístics publicats fins al moment i inèdits —alguns en manuscrits— que afecten el lèxic canari. Aquest *Tesoro* va constituir el primer pas per a l'elaboració d'un diccionari dialectal de l'espanyol canari —*Diccionario diferencial del español de Canarias* (1996). El *Tesoro léxico de las hablas andaluzas* (2000) de Manuel Alvar és el resultat d'un projecte iniciat a començaments dels anys 80. A diferència del canari, el *corpus* en què es basa prové de l'abundant documentació existent sobre l'andalús —vora 135 treballs. S'ha fonamentat, bàsicament, en els diccionaris i vocabularis dialectals, estudis lèxics de determinats camps semàntics i, en general, de qualsevol tipus d'estudi dels parlars andalusos. També han aprofitat les dades de l'*Atlas lingüístico y Etnográfico de Andalucía (ALEA)* i de l'*Atlas de los Marineros Peninsulares*.

Hem de relacionar amb aquests tresors dialectals de l'espanyol, amb l'elaboració de diccionaris de diccionaris temàtics o de camps d'especialitat. És el cas del *Tesoro lexicográfico del español mariner anterior al 1726 (TELEMA)* publicat el 2002 per Lidio Nieto. Aquest autor ha confeccionat un tresor que aplega un total de dotze obres lexicogràfiques que tracten el llenguatge mariner espanyol i que formen part del seu *Nuevo Tesoro*.

D'altra banda, també en la tradició de la lexicografia espanyola Álvarez de Miranda (1998) i Haensch (2000) ens ofereixen un producte a mitjan camí entre la tria dialectal i la sincrònica. En les dues recopilacions en CD-Rom podem fer consultes dels lemes que apareixen en diccionaris clàssics acadèmics i extraacadèmics de la lexicografia espanyola peninsular i de la lexicografia de l'espanyol d'Amèrica, respectivament, que són considerats. De manera semblant a la del *BusCon* que esmentàvem adés, ens facilita la imatge de la pàgina on apareixen els lemes a cercar.

Finalment, hi ha un altre tipus de tresor de caràcter sincrònic que pretén arreplegar tota la informació analitzada sobre el lèxic d'un determinat període de temps. És el cas del projecte del *Dictionnaire du moyen français (1330-1500) (DMF)* iniciat el 1990 i dirigit per Robert Martin a la Universitat de Nancy i consultable en línia a <http://www.atilf>.

fr/dmf/. El tipus d'informació que aplega es basa en els estudis lèxics que hi ha publicats o inèdits de les obres del període seleccionat. A més, entre els treballs previs, s'hi inclou també un *Glossaire des glossaires du français du seizième siècle* (Buridant, 1996).

El panorama que ens ofereix la lexicografia catalana, però, és molt distint al que hem descrit. A hores d'ara només podem esmentar el projecte d'abast general *Portal de lèxics i gramàtiques dialectals del català del segle XIX (LEXIDIALGRAM)* dirigit des de la Universitat de Barcelona per Maria-Pilar Perea (<http://www.ub.edu/lexdialgram/index.jsp?item=presentacio&idx=0>). Aquesta iniciativa tracta de fer consultables en línia vint-i-dos repertoris i tretze gramàtiques⁷ d'arreu del territori de parla catalana. Així mateix, s'hi pot accedir als documents originals en imatges en format de PDF, fer consultes a partir de diversos formats i cartografiar automàticament el lèxic.

D'altra banda, de pretensions més modestes, hi ha el *Tresor lexicogràfic valencià (1543-1915) (TLV)*. Aquest projecte encara en curs és el primer que constatem en llengua catalana que reuneix totes les característiques esmentades per als diccionaris de diccionaris, encara que en aquest cas de tipus dialectal. El *corpus* està format per trenta-huit repertoris lèxics valencians publicats o inèdits de caràcter divers —vocabularis, diccionaris, glossaris, replegues lexicogràfiques de tema específic o general d'índole diversa, etc.— que abracen un període de temps comprés entre mitjan segle XVI (1543) i començament del segle XX (1915). La raó principal que ha empès a agrupar tot aquest volum de lèxic ha estat la relació de dependència de fonts que s'estableix entre totes aquestes obres. D'altra banda, no es pot negar l'existència d'un altre factor també decisiu: la reproducció de les mateixes tècniques d'elaboració i de redacció que segueixen aquests diccionaris, que canvien en la tercera (*DLlombart*, 1887) i la quarta edició (*DMGadea*, 1891) del diccionari d'Escrig que, conseqüentment, no s'hi han introduït. La relació d'obres es pot resumir en quatre tipus temàtics:

a) 7 glossaris i taules de veus obscures (s. XVI-XVII): els vocabularis de mots obscurs de 1543, 1545 i 1560 i la «Declaració de paraules lemosines escuras» (1546) de les poesies d'Ausiàs March, el *Vocabulari valencià-castellà* (1555) de Joan de Resa, la «Taula de paraules difícils» (1557) de la Crònica de Jaume I feta pels Jurats de València i el *Vocabulari ú Onomasticón* (inici del XVII) dels Furs de Gaspar Gil Polo i Josep Llop;

b) 4 obres per a l'ensenyament del llatí (s. XVI-XVII): el *Vocabulario del humanista* (1569) de Juan Lorenzo Palmireno, el *Iesus Thesaurus Puerilis* (1575) d'Onofre Pou, la «Nomina Officiorum» (1636) de Jeroni Tarraça i el llistat de «Noms d'oficis i de dignitats eclesiàstiques» (1643) de Vicent Exulve;

c) 22 obres per a l'ensenyament de l'espanyol: el *Breve Diccionario Valenciano-Castellano* (1739), el *Diccionario Valenciano-Castellano* (1764), l'inèdit *Raro diccionario valenciano-castellano, único y singular de voces monosílabas* (1770) i la *Corrección de vòzes y phràses* (1771) de Carles Ros; l'inèdit *Vocabulari valencià-castellà* (1787) de Joan Antoni Mayans; el «Llistat de mots absents en els diccionaris de Carles Ros» (c. 1802) i el «Abecedario de nombre monosílabos valencianos» (c. 1802) de Marc Antoni d'Orellana; el *Ensayo, Diccionario del Lemosino, y Valenciano antiguo y moderno, al*

7. Hi incloem també les dues ortografies del mallorquí i menorquí.

Castellano, el *Diccionario valenciano-castellano* (1802) i l'inèdit *Silabario de vocablos lemosines o valencianos* (1805) de Manuel Joaquim Sanelo; l'inèdit *Voces Castellanas y su Equivalencia en Valenciano* (1825) de CMG;* el «Breve vocabulario valenciano y castellano de las voces mas obscuras ó anticuadas» (1827) de Just Pastor Fuster i Taronjí; el «Apéndice» al *Compendio de la gramática castellana* (1838) de Vicent Salvà; les dues edicions del 1839 i 1842 del *Ensayo de un diccionario valenciano-castellano* de Lluís Lamarca; l'inèdit *Diccionario Valenciano-Castellano* (1847) de Tomàs Font i Piris; el *Diccionario valenciano-castellano* (1851) de Josep Escrig; la *Miscelánea que comprende 1º un Vocabulario Valenciano-Castellano, dividido en grupos para facilitar la memoria de las palabras en él contenidas [...]* (1864) de Miquel de Rosanes; el *Vocabulario valenciano-castellano* (1868) de Josep Maria Cabrera; el *Diccionario valenciano-castellano* (c. 1870-1880) de Josep Pla i Costa; i el *Vocabulario valenciano-castellano en secciones* (1909) i el *Vocabulari monosilábich valenciá-castellá* (1915) de Joaquim Martí i Gadea.

d) 5 obres temàtiques: el *Listado de peces* (1778) de Mariano Bru; el «Índice de las plantas mencionadas en la obra» (1797) de les *Observaciones* d'Antoni Josep Cavanyelles; el *Catálogo d'els pardals, de l'Albufera de Valencia* (1795) i el *Catálogo d'els peixos qu'es crien, e peixquen en lo Mar de Valencia* (1802) de Marc Antoni d'Orellana; i, finalment, el «Vocabulario valenciano-castellano de los peces que se crían en las costas españolas del Mediterráneo y en los ríos y lagos del reino de Valencia» (1887-1888) d'Antoni Esteve.

A hores d'ara hi ha una versió consultable en paper i una altra en format electrònic en CD-Rom. El treball futur previst està directament relacionat amb l'ampliació del TLV als altres dos grans diccionaris del XIX (el Llombart i el Martí i Gadea), cosa que implicarà una revisió dels criteris d'elaboració i una nova organització dels materials, que afectarà, especialment, el tractament i la separació dels distints sentits d'un mot i les unitats multi-mot i també l'etiquetatge dels camps semàntics, el llenguatge tècnic i la categoria gramatical. A banda d'aquestes dues obres, en l'actualitat s'està treballant per a afegir les altres grans dues obres inèdites del període triat: les *Voces castellanas y su equivalencia en valenciano – Voces valencianas y su equivalencia en castellano* (1825) de C.M.G.** i el *Diccionario valenciano-castellano* (c. 1847) de Tomàs Font i Piris. L'objectiu final del projecte és crear una gran base de dades lexicogràfiques valencianes que arribe, com a mínim, fins al DCVB. Aquests materials forniran els especialistes de diverses matèries lingüístiques (lexicografia pràctica i evolució de les tècniques lexicogràfiques, història del lèxic, estudi de la fraseologia, gramàtica, fixació de lèxic patrimonial, dialectologia, etc., i, fins i tot, també materials etnogràfics) d'un gran cabal de dades amb què poder treballar i argumentar els seus estudis.

* Diem inèdit perquè en la data de confecció d'aquest article i del treball en si, encara no havia sigut publicada la tesi de Josep Ribera que tracta l'edició i estudi d'aquest text.

** Cf. nota anterior.

3. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- AHUMADA, Ignacio (2000): *Estudios de lexicografía regional del español*. Jaén: UNED-Jaén.
- DCVB = ALCOVER, Antoni M. / MOLL, Francesc de B. (1930-1962): *Diccionari català-valencià-balear*. Palma: Moll. En línia: <http://dcvb.iec.cat/> [darrera consulta: 22/02/2016].
- ALVAR EZQUERRA, Manuel (2000): *Tesoro léxico de las hablas andaluzas*. Madrid: Arco Libros.
- ALVAR EZQUERRA, Manuel (2002-a): «El Nuevo Tesoro lexicográfico del español (s. XIV-1726): repertorios anteriores a 1600», ponència inèdita presentada en el *I Symposium Internacional de Lexicografia. Barcelona, 16-18 de maig del 2002*, Xarxa temàtica de Lexicografia de l'Institut Universitari de Lingüística Aplicada de la Universitat Pompeu Fabra.
- ALVAR EZQUERRA, Manuel (2003): «Estado actual del Nuevo Tesoro lexicográfico del español (s. XIV-1726): repertorios posteriores a 1600», en Martín ZORRAQUINO, M. A. & ALIAGA JIMÉNEZ, J. L. (ed.) (2003): *La lexicografía hispánica ante el siglo XXI. Balance y perspectivas (Actas del Encuentro de Lexicógrafos celebrado en Zaragoza, en el marco del Centenario María Moliner, los días 4 y 5 de noviembre de 2002)*. Saragossa: Gobierno de Aragón; Institución Fernando el Católico, p. 25-49.
- ALVAR EZQUERRA, Manuel (2009): «Dificultades y logros del Nuevo Tesoro Lexicográfico del Español (s. XIV-1726)», en LUQUE TORO, L. (ed.): *Léxico español actual II*. Venècia: Università Ca' Foscari Venezia, p. 9-30.
- ALVAR EZQUERRA, Manuel / NIETO JIMÉNEZ, Lidio (2006): «La edición del Nuevo tesoro lexicográfico del español (s. XIV-1726)», en Corino E., Marellò C. i Onesti C. (ed.), *Atti del XII Congresso Internazionale di Lessico-grafia. Torino, 6-9 settembre 2006. Proceedings XII Euralex International Congress. Torino, Italia, September 6th-9th, 2006*. Alexandria: Edizioni dell'Orso, p. 365-370.
- ÁLVAREZ DE MIRANDA, Pedro (comp.) (1998): *Lexicografía Española Peninsular. Dicionarios Clásicos*. Madrid: DIGIBIS.
- AZORÍN FERNÁNDEZ, Dolores (2002): Ressenya a «Manuel Alvar Ezquerra, *Tesoro léxico de las hablas andaluzas*», *Cahiers de lexicologie. Revue Internationale de Lexicologie et Lexicographie*, 81, p. 217-221.
- BURIDANT, Claude (1996): «Vers un Glossaire des glossaires du français du seizième siècle», en *Actes des journées "Dictionnaires électroniques du français des XVIème et XVIIème siècles" Université Blaise Pascal, Clermont-Ferrand, 14-15 juin 1996*. Edició electrònica: http://homes.chass.utoronto.ca/~wulfric/siehlida/clermont/buri_1.html.
- COLÓN DOMÉNECH, Germà (2002): «Sobre el *Tesoro Lexicográfico* de Gili Gaya», en *Para la historia del léxico español*. Madrid: Arco Libros, vol. II, p. 547-554.
- CORRALES ZUMBADO, Cristóbal / CORBELLA DÍAZ, Dolores / ÁLVAREZ MARTÍNEZ, Mª Ángeles (1992): *Tesoro lexicográfico del español de Canarias*. Canàries: Consejo Insular.

- CUNHA, A. G. (1997): Ressenya a «Dieter Messner, Dicionário dos dicionários portugueses», *Confluência. Revista do Instituto de Língua Portuguesa*, núm. 13. <http://lp.bibliopolis.info/confluencia/wp/?cat'55> [darrera consulta 17/02/2016].
- GILI GAYA, Samuel (1947-1952): *Tesoro lexicográfico (1492-1726)*. Madrid: CSIC.
- GRIERA, Antoni (1935-1947): *Tresor de la llengua, de les tradicions i de la cultura popular de Catalunya*. Barcelona: Polígrafa.
- HAENSCH, Günter (comp.) (2000): *Textos Clásicos sobre la Historia de la Lexicografía del Español de América*. Madrid: DIGIBIS.
- JOURNET, René / PETIT, Jacques / ROBERT, Guy (1966-1978): *Mots et Dictionnaires (1798-1878)*. París: Les Belles Lettres.
- MESSNER, Dieter (1994-2007): *Dicionário dos dicionários portugueses (1562-1858)*. Salzburg: Universität Salzburg.
- MESSNER, Dieter (2008): «El *Dicionário dos dicionários portugueses*», en AZORÍN, D. (dir.) (2008), *El diccionario como puente entre las lenguas y las culturas del mundo. Actas del II Congreso Internacional de Lexicografía Hispánica*. Alacant: Biblioteca Virtual Miguel de Cervantes: <http://www.cervantesvirtual.com/obra/el-diccionario-dos-diccionrios-portugueses-0/>.
- MIGUÉLEZ RODRÍGUEZ, Eugenio (1993): *Diccionario de las hablas leonesas (León, Salamanca, Zamora)*. Lleó.
- MISTRAL, Frédéric (1878-1886): *Lou Tresor dóu Felibrige, ou Dictionnaire provençal-français*. 2 vols. Ais de Provença. En línia: http://www.lexilogos.com/tresor_felibrige.htm [darrera consulta: 14/12/2016].
- NEIRA MARTÍNEZ, Jesús / PIÑEIRO, Mª Rosario (1989): *Diccionario de los bables de Asturias*. Oviedo: Real Instituto de Estudios Asturianos.
- NIETO JIMÉNEZ, Lidio / ALVAR EZQUERRA, Manuel (2007): *Nuevo tesoro lexicográfico del español (s. XIV-1726)*. Madrid: Arco Libros.
- NIETO JIMÉNEZ, Lidio (2002): *Tesoro lexicográfico del español marinero anterior a 1726*. Madrid: Arco Libros.
- Nuevo Tesoro lexicográfico de la lengua española*. Madrid: Espasa-Calpe, 2000.
- PORTO DAPENA, José Álvaro (2002): *Manual de técnica lexicográfica*. Madrid: Arco Libros.
- SANTAMARINA, Antón (ed.) (2000-2003): *Diccionario de diccionarios*. A Coruña: Fundación Pedro Barrié de la Maza.
- WOOLDRIDGE, Terence Russon (1998): «Projet d'informatisation du *Dictionnaire de l'Académie (1694-1935)*», en Quemada, B. & Pruvost, J. (ed.) (1998), *Le Dictionnaire de l'Académie française et la lexicographie institutionnelle européenne. Actes du Colloque International. 17, 18 et 19 novembre 1994*. París: Honoré Champion Éditeur, p. 309-320.